Vlaams Parlement

797 (2020-2021) – Nr. 1
ingediend op 12 mei 2021 (2020-2021)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Maarten De Veuster en Johan Deckmyn

over de EU-aanpak van digitalisering en over het grote aandeel van digitalisering in de Vlaamse bijdrage aan het Belgische herstelplan

verzendcode: BUI

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:
Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Gwendolyn Rutten, Emmily Talpe;
Björn Rzoska, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:
Maaike De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Martine Fournier, Orry Van de Wauwer;
Marino Keulen, Bart Tommelein;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneeckhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:
Jos D'Haese.

Documenten in het dossier:
757 (2020-2021) – Nr. 1: Verslag van de gedachtewisseling
771 (2020-2021) – Nr. 1: Verslag van de gedachtewisseling

INHOUD

1. Toelichting door Geert Bourgeois, Vlaams Europarlementslid 4
   1.1. Behoefte aan meer Europese ambitie 4
   1.2. Europese regelgeving 5
   1.3. Buitenlandse handel 6
2. Vragen van de leden 7
   2.1. Tussenkomst van Karin Brouwers 7
   2.2. Tussenkomst van Johan Deckmyn 7
   2.3. Tussenkomst van Karl Vanlouwe 8
3. Antwoorden van Geert Bourgeois 8
4. Toelichting door Axel Buyse, diplomatiek vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering bij de EU 10
5. Vragen van de leden 12
   5.1. Tussenkomst van Philippe Muyters 12
   5.2. Tussenkomst van Johan Deckmyn 12
   5.3. Tussenkomst van Karl Vanlouwe 12
   5.4. Tussenkomst van Bart Tommelein 12
   5.5. Tussenkomst van Chris Steenwegen 13
   5.6. Tussenkomst van Karin Brouwers 13
6. Antwoorden van Axel Buyse 14
7. Slotbeschouwing van Tom Vandenkendelaere 15
8. Slotwoord van de voorzitter 16
Gebruikte afkortingen 17
Bijlage: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 4 mei 2021 hield de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme een gedachtewisseling met Geert Bourgeois, Vlaams Europarlementslid en lid van de Bijzondere Commissie artificiële intelligentie in het digitale tijdperk, over de EU-aanpak van digitalisering.

Aansluitend wisselde ze van gedachten met Axel Buyse, diplomatiek vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering bij de EU, over het grote aandeel digitalisering in de Vlaamse bijdrage aan het Belgische herstelplan. Axel Buyse maakte gebruik van een presentatie. Die is beschikbaar op de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be.

De Vlaamse Europarlementsleden waren voor deze zitting uitgenodigd. Tom Vandenkendelaere van de fractie van de Europese Volkspartij woonde de zitting bij.

Deze gedachtewisseling is de laatste in een reeks van drie gedachtewisselingen over het onderwerp digitalisering en past in het project Input from debates in regional parliaments van het Comité van de Regio's en de CALRE. Met de input van de drie gedachtewisselingen wil de commissie een bijdrage leveren aan het werkprogramma 2022 van de Europese Commissie. (Zie *Parl.St.* Vl.Parl. 2020-21, nr. 757 en 771 voor de andere verslagen.)

1. Toelichting door Geert Bourgeois, Vlaams Europarlementslid

Geert Bourgeois klasseert het onderwerp als actueel en boeiend en met belangrijke dimensies, waaronder welvaart, geopolitiek belang en grondrechten. Digitalisering en AI zijn breed en hebben een wereldwijde impact.

1.1. Behoefte aan meer Europese ambitie

Ook de Europese Commissie is ondertussen wakker geschoten. Inzake digitale transformatie hinkt de Europese Unie immers wereldwijd achterop, vooral ten opzichte van de Verenigde Staten en China. Onder de vijftien grootste digitale bedrijven ter wereld is er geen enkel Europees. Van de privé-investeringen in AI zit de Verenigde Staten aan 55 procent, China aan 25 procent, de Europese Unie aan minder dan 5 procent. Volgens de spreker moet Europa veel ambitieuzer zijn en meer investeren in O&O. De O&O-ambitie van de Commissie-Juncker was 3 procent van het bnp tegen 2020. Nu is het EU-gemiddelde ongeveer 2 procent, dus een vol percentpunt te laag. Europa moet dus meer investeren in onderzoek en ontwikkeling en de omslag maken naar digitalisering.

Net als een kapitaal-, energie- en transportmarkt ontbreekt er in Europa een interne digitale markt. Nochtans kunnen die er allemaal zonder verdragswijziging komen.

Daarnaast is er moderne regelgeving nodig. De richtlijn Elektronische Handel is meer dan twintig jaar oud. Nu zit er wel wetgeving in de pijpleiding: in de eerste plaats is er de digitale dienstenwet of de Digital Services Act (DSA). Op de tweede plaats wordt er gewerkt aan de digitale marktenwet Digital Market Act (DMA) om de macht van de big tech, bijna monopolisten, aan banden te leggen of zelfs te breken. Het derde initiatief is een regelgevend kader voor artificiële intelligentie (AI), om de risico's van AI te beheersen en de grondrechten van de burgers te beschermen. Het laatste initiatief is de Data Governance Act (DGA) met regels voor datadeling in de Europese Unie. Alle data zitten in de VS en China. De data zitten nu geconcentreerd bij de grote platformen als Google. Voor kmo's en start-ups is net de toegang tot die data een groot probleem.

1.2. Europese regelgeving

1.2.1. Digitale dienstenwet

De digitale dienstenwet strekt ertoe een digitale markt te creëren met dezelfde regels voor alle onlinetussenpersonen en -platformen in de Europese Unie, met gelijke transparantie- en informatieverplichtingen.

Zo moet een klant van een platform als bol.com weten bij welke handelaar hij koopt en wie er aansprakelijk is. Voorts moet er ook transparantie zijn over advertenties: dat een bericht reclame is en waarom je het te zien krijgt.

Iedereen kan inhoud die hij als illegaal beschouwt, melden bij een platform. Zodra het platform kennis heeft van illegale inhoud, is het aansprakelijk. Het gaat vanzelfsprekend om ontzettend veel meldingen die door de algoritmemolen gedraaid zullen worden. Die algoritmen hebben nu al tot gevolg dat mensen van Facebook en Twitter geschrapt worden voor onschuldige boodschappen. Zo is er een artikel van Doorbraak geschrapt, omdat het een kritische analyse gaf van de vaccinstrategie. Een filmpje waarin een Kempense rapper een parodie bracht op QAnon onderging hetzelfde lot. Een brave Vlaming schreef 'rare jongens, die Amerikanen' over de bestorming van het Capitool, een bewerking van een uitspraak van Obelix. Ook dat is van het net gegooid.

De spreker vreest dus dat het drietrapssysteem (melding, kennis, aansprakelijkheid) zal leiden tot een beperking van de uitingsvrijheid, wat een grondrecht is. In België staat sinds 1831 in de Grondwet dat er geen censuur uitgeoefend mag worden. Niet zoveel andere landen hebben die regel in de Grondwet. Wie schade toebrengt of onwettelijke uitspraken doet, kan dan nadien voor de rechter gebracht worden. Geert Bourgeois verdedigt een limitatieve lijst van de meest manifeste inbreuken waarvoor de grote sociale platformen eigenmachtig inhoud kunnen verwijderen. Denk aan oproepen tot terrorisme, kindermisbruik, mensenhandel enzovoort. Voor alle andere berichten is het aan de rechter om te oordelen. Zo niet zullen de platformen uit voorzichtigheid uitspraken automatisch laten verwijderen door algoritmen op basis van woorden, bijvoorbeeld een uitspraak als 'ik vind zwarte piet niet racistisch'. Hij vindt dat een slechte zaak voor het open debat dat gedijt op woord en wederwoord: kritisch burgerschap.

1.2.2. Digitale marktenwet

Ook de tweede wet, de digitale marktenwet (DMA), heeft een goed opzet, namelijk de almacht van de digitale reuzen ex ante aan banden leggen. De regelgeving haalt lering uit allerlei problemen waartegen de Europese Commissie tot nog toe enkel achteraf kan optreden. Dat moet vrije en eerlijke concurrentie waarborgen. Big tech maakt immers eigen diensten voordeliger. Epic Games mag dan wel op de Apple-devices, maar enkel als het 30 procent van zijn opbrengsten afdraagt. Dergelijke praktijken maken starters en kleine aanbieders het leven onmogelijk.

Voor de spreker moet Europa nog verder gaan, door interoperabiliteitverplichtingen niet alleen voor de ondersteunende diensten, maar ook voor de kernplatformdiensten in te voeren. Hij refereert aan de privacyproblemen met WhatsApp, waardoor gebruikers overschakelden naar Signal, terwijl die twee niet met elkaar kunnen communiceren en Whatsapp het pleit won. Geert Bourgeois meent dat WhatsApp en Signal dat nochtans zouden moeten kunnen, net zoals wie een Proximusabonnement heeft kan bellen met een abonnee van een andere operator.

1.2.3. Voorstel voor Europese AI-wet

Het derde wetsvoorstel strekt ertoe uniforme regels op te leggen in de EU voor kunstmatige intelligentie. De Europese Unie heeft zoals gezegd een achterstand terwijl AI legio toepassingen heeft, bijvoorbeeld in de medische sector, in de landbouw, in slimme steden, in klimaattoepassingen enzovoort.

De Europese Unie is de eerste wetgevende macht die een standaard wil zetten. Dat is een goede zaak, ook voor de welvaart. Toch zijn er nog enkele verbetermogelijkheden: de regels moeten duidelijker. Biometrische identificatie in real time wordt verboden voor de politie, maar in andere gevallen niet. Dat is vooralsnog nog te vaag. Het is ook zaak de regeling niet aan te veel administratieve lasten te verbinden, daar dat de kmo's zal verstikken.

Het wetgevende voorstel maakt een onderscheid tussen hoogrisico- en niet-hoogrisicotoepassingen. De spreker hoedt zich voor een te brede omschrijving van hoog risico, wat nieuwe initiatieven kan fnuiken. Daar China en de Verenigde Staten dergelijke grenzen niet stellen, kan hun dat een voorsprong opleveren. Een andere tekortkoming is het ontbreken van een afdwingbaar klachtensysteem waar burgers terechtkunnen als hun rechten geschonden worden. Hij pleit er voorts voor om, naast de regulatory sandboxes, meer innovatiemogelijkheden te bieden. Regulatory sandboxes zijn experimenteerruimtes waar de wettelijke regels even niet gelden om vernieuwing te testen. De spreker suggereert om ook met precertificatie te werken zoals in de VS, waarbij betrouwbare spelers bepaalde zaken mogen uitproberen. Tot slot hoopt hij dat de Europese Unie op dit vlak een partnerschap kan sluiten met de Verenigde Staten om te komen tot gemeenschappelijke standaarden. De Europese Commissie heeft dat land een aanbod gedaan om een gemeenschappelijke tech-council op te richten. Het presidentschap-Biden heeft daar bij monde van Katherine Tai positief op gereageerd.

1.2.4. Data Governance Act

Het laatste voorstel is de Data Governance Act. De Europese Unie heeft een grote achterstand op het vlak van toegankelijke data. Alle data over Europese burgers zitten elders, vooral in de Verenigde Staten. Wie data bezit, is de baas.

De Data Governance Act creëert een kader voor de beschikbaarheid, het hergebruik en het veilig delen van data in de Europese Unie. In een eerste fase worden overheden verplichtingen opgelegd om het delen van hun data te bevorderen voor de ontwikkeling van toepassingen. Dat is al zo in Vlaanderen. In een tweede fase, in latere wetgeving, komt er ook Europese wetgeving voor datadelen door bedrijven. Het is de bedoeling Europese bedrijven ertoe te brengen aan een betrouwbare tussenspeler data ter beschikking te stellen zodat die kunnen worden gedeeld met andere bedrijven. Hij begrijpt de terughoudendheid van de bedrijven, maar het is een goede manier om te komen tot grotere databanken. Een veilig kader voor datadeling voor en over burgers, waarbij ze meer zeggenschap krijgen over hun gegevens, zal nog uitgewerkt worden.

1.3. Buitenlandse handel

Ook in de Wereldhandelsorganisatie is er nog flink wat werk inzake digitalisering. Eigenlijk zijn er helemaal geen regels. De digitale economie, de e-commerce, is sinds de Doharonde aan de WHO voorbijgegaan. Omdat er geen regels zijn, moeten rechters van het geschillenpanel (Appellate Body) activistisch zijn. Iets wat zowel Barack Obama, Donald Trump als Joe Biden aangekaart hebben door de benoeming van rechters te blokkeren. Momenteel functioneert die beroepsinstantie dus niet.

Het EU-beleid moet erop gericht zijn mondiale regels te hebben. Met de oprichting van een EU-US Trade and Technology Council kan het daar, samen met de Verenigde Staten het voortouw in nemen.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkomst van Karin Brouwers

Karin Brouwers dankt voor het overzicht van de Europese initiatieven, maar het is haar niet duidelijk wanneer ze een effect zullen hebben in Vlaanderen. Ze verwijst naar enkele Vlaamse digitaliseringsinitiatieven zoals het Vlaamse datanutsbedrijf, de mobiliteitscentrale voor Mobility as a Service, de digitale transformatie van allerhande overheidsdienstverlening, de digitale talentontwikkeling enzovoort.

Ondertussen coördineert minister Matthias Diependaele de screening van elke uitgavenpost op mogelijke besparingen, de zogenaamde brede heroverweging. Daarbij wordt ook nagegaan of er ook prioriteiten voor digitalisering moeten worden gesteld. Sluiten de Vlaamse initiatieven voldoende aan bij de Europese doelstellingen?

Ze vraagt of in alle Europese initiatieven voldoende garanties zijn voor de privacy van de burgers. Voor sommigen is de AVG te streng. Zal daar nog aan worden gesleuteld?

Wat doet Europa tegen cybercriminaliteit en is dat afdoende? Inzetten op digitalisering en alle burgers meekrijgen is moeilijk, maar wat doet Europa om grote hacks tegen de systemen te voorkomen?

2.2. Tussenkomst van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn beseft dat COVID-19 de digitalisering versneld heeft conform de uitspraak Never waste a good crisis. Geert Bourgeois haalt terecht het geopolitieke element aan alsook dat Europa inzake digitalisering achterophinkt. Hoe is het eigenlijk gesteld met de Vlaamse investeringen in AI? Hij vermoedt dat Vlaanderen niet achterophinkt.

Wat de DSA betreft, bevestigt hij dat het belangrijk is om verplichtingen aan grote spelers op te leggen. De vrije meningsuiting, een grondrecht, is belangrijk. Bij fouten moet het mogelijk zijn dat iemand van Facebook gehaald wordt. De algoritmes die daarvoor ingezet worden, zorgen evenwel ook voor aberraties, bijvoorbeeld een schaakclub die offline gehaald is omdat ze zwart/wit in combinatie met het woord aanval gebruikte. Algoritmen kunnen echter ook bewust gebruikt worden om politieke tegenstanders te weren. Facebook zal berichten over zwarte piet zelf niet offline halen, maar bij klachten zijn algoritmen aanpassen. Die klachten kunnen een politieke bedoeling hebben, wat fout is. Ook Vlaams Belangvoorzitter Tom Van Grieken is offline gehaald door Twitter. Het gevaar is dat de mening, ook van politici, beteugeld wordt door de grote commerciële conglomeraten.

De DMA moet de vrije concurrentie waarborgen en monopolies tegengaan, wat de spreker een zeer goede zaak vindt.

Ook uniforme regels en afdwingbare rechten voor AI zijn belangrijk. Mensen denken vaak dat AI zoiets is als in de film I, Robot. Het gaat echter veel verder dan dat. Een smartphone stuurt gebruikers ongevraagd tips voor de beste route naar plaatsen die ze op een bepaald tijdstip plegen te frequenteren. Het is ook belangrijk dat mensen weten dat er AI in het spel is, bijvoorbeeld bij chatbots. Hij vraagt voorts wat meer informatie over de EU-US Trade and Technology Council, eventueel met een link bij het verslag gevoegd.

In verband met de Data Governance Act informeert hij welke data volgens Geert Bourgeois in de Verenigde Staten zitten. Gaat het over data storage of over de inhoudelijke data? Heel veel overheden maar ook bedrijven, in Vlaanderen en Europa, slaan hun data op in de Europese Unie. Dat gaf problemen bij de Brexit, aangezien er ook data opgeslagen waren in het Verenigd Koninkrijk.

Tot slot vindt hij dat de AVG heel veel goede aspecten bevat, maar dat de planlast, vooral voor kmo's, problematisch is. Zelfs met goede wil en aanzienlijke inspanningen, is het bijna onmogelijk aan alles te voldoen., Veel kleine bedrijven zijn dus niet in regel.

2.3. Tussenkomst van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe wijst op de Vlaamse inspanningen aangaande digitalisering, onder meer de prioriteitenbepaling van de Vlaamse Regering voor het Digitale Kompas 2030 en de onderdelen van het relanceplan Vlaamse Veerkracht. Hij verwijst ook naar de uiteenzetting van Jan Buysse, directeur van VLEVA, die op 27 april de resultaten deelde van de bevraging van zijn leden over het Europese digitaliseringsproject.

Het drietrapssysteem van het Europese digitale dienstenwetsvoorstel (melden, kennis, aansprakelijkheid) kan inderdaad tot censuur leiden. Vlaanderen staat op de vrijheid van meningsuiting, conform de uitspraak doorgaans toegeschreven aan Voltaire: ik verafschuw wat u zegt maar zal uw recht om het te zeggen met mijn leven verdedigen. Voorbeelden van geweerde berichten zijn genoegzaam bekend, ook de spreker heeft al ervaren dat zijn berichten de toevoeging kregen 'dit zal niet gedeeld worden'. Voor sommigen is Aalst carnaval onaanvaardbaar terwijl het in de stad zelf algemeen aanvaard is. Hoe kan worden vermeden dat de digitale dienstenwet van de Europese Commissie uitmondt in censuur? Wie zal bepalen wat nog kan verschijnen op sociale media? Wat zijn de uitzonderingen?

Inzake de wet op AI geeft hij aan dat Vlaanderen een open economie is met veel kleine kmo's. Ook zij moeten mee zijn met AI en niet verstikt worden door het Europese regelgevende kader. Hoe kunnen zij daarbij ondersteund worden? Voorts zijn er grote verschillen tussen de Europese landen. Vlaanderen scoort goed, maar sommige landen doen het beter.

In de Europese eenheid is er nogal wat verscheidenheid. Estland, dat twintig jaar geleden slachtoffer was van een cyberaanval door Rusland, heeft een voorsprong. Zo is 98 procent van de bevolking mee met de elektronische identiteitskaart, en die geeft niet alleen toegang tot overheidsdocumenten maar ook tot verzekeringscontracten, tot eigendomsakten, tot kiesverrichtingen enzovoort. Hoe realistisch is het dat alle lidstaten met dezelfde snelheid het Digitale Kompas zullen volgen?

3. Antwoorden van Geert Bourgeois

Geert Bourgeois zegt dat de inwerkingtreding afhangt van de behandeling in het Europees Parlement, de triloog parlement-raad-commissie. Hij suggereert de commissie om commissaris Margrethe Vestager eens te horen.

Ook de spreker is bezorgd over een goed evenwicht tussen innovatie en bescherming van de rechten. Hij verwijst voorts naar een artikel van de Washington Post waarin de krant zich positief uitlaat over een samenwerking tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie om de grondrechten te beschermen zonder innovatie tegen te gaan. China en de Verenigde Staten hebben nog geen wetgevend AI-kader. Goed dat de EU het voortouw neemt, maar Europa moet zich ervoor hoeden te zware regels op te leggen die innovatie fnuiken. Heel wat kmo's worstelen inderdaad met de AVG, die nochtans een fantastische standaard is, waaraan landen

van over de hele wereld zich conformeren. De administratieve lasten zijn evenwel heel zwaar.

Vlaanderen neemt inderdaad al heel wat digitaliseringsinitiatieven. Om in aanmerking te komen voor het Europese herstelplan moet 20 procent van de investeringen naar digitalisering gaan. De minister-president werkt ook aan een digitale kluis, die past in het idee dat de burger zelf zijn data controleert. In het voorlaatste jaar van zijn minister-presidentschap investeerde Vlaanderen 2,92 procent van zijn bnp in onderzoek en ontwikkeling. In 2019 kwam daar nog een opstap bij, met een half miljard euro meer dan in 2014. Hij neemt aan dat Vlaanderen in 2020 de 3 procentnorm van Juncker gehaald heeft. Op dat vlak scoort Vlaanderen dus bovengemiddeld in de EU, maar inzake digitalisering worstelt het met dezelfde problemen als de andere lidstaten zoals de toegang tot data.

Grote platformen als Google en Amazon collecteren data, die dan opgeslagen worden in de Verenigde Staten. Europese kmo's hebben daar geen toegang toe. Vlaanderen heeft imec als grote troef, een wereldvermaard onderzoekscentrum voor nanotechnologie. Voor halfgeleiders (semiconductoren) is Europa afhankelijk van China en van Taiwan. Thierry Breton wil die productie naar de Europese Unie halen, net als Joe Biden dat wil naar de Verenigde Staten. Dat zorgt uiteraard voor geopolitieke spanningen.

De spreker vindt dat de grote sociale platformen een universele dienstverplichting moet worden opgelegd. Europa deed dat al voor de posterijen en de grote internetplatformen zijn de post- en de brievenbussen van deze eeuw. Iedereen moet vrij kunnen posten en iedereen moet die boodschappen kunnen lezen. De almacht van de privébedrijven is dusdanig groot dat ze moeten worden verplicht tot bepaalde diensten. Die grote sociale platformen moeten er een limitatief aantal criminele zaken eigenmachtig kunnen uitgooien: oproepen tot terrorisme, kinderhandel en -porno enzovoort. Alle andere berichten moeten, met de zeer liberale Belgische Grondwet als voorbeeld, toegestaan zijn. Geen censuur dus, hoewel er wel verhaal bij de rechtbank mogelijk moet zijn zo iemand een bepaalde schade kan aantonen of als er een strafrechtelijke overtreding gebeurt. Geert Bourgeois verklaart zich opnieuw tot een groot voorstander van uitingsvrijheid, woord en wederwoord, discussie en kritisch burgerschap. Mediawijsheidlessen en begrijpend lezen moeten jonge mensen die kritische zin bijbrengen.

Hij gelooft in een EU-US Trade and Technology Council die standaarden zet. Hij heeft begrepen dat de Verenigde Staten positief reageren op dat voorstel van de Europese Unie. Voor het overige ziet hij niet zoveel akkoorden haalbaar tussen de twee machten in de komende jaren. De Limited Agreement on Industrial Goods, waarover Donald Trump en Jean-Claude Juncker een voorlopig akkoord hadden, zal er bijvoorbeeld niet komen, gezien de 'buy american'-oproep van Joe Biden.

Kortom, hij pleit voor grote investeringen in O&O en digitalisering, bescherming van de grondrechten, vermijden dat de grote platformen rechtbanken worden. Professor Mark De Vos schreef in Trends nog dat Facebook geen rechtbank is. Voor de Europese Unie is de grote uitdaging een evenwicht vinden tussen innoveren én regelgeving. De Europese Unie schiet soms door naar te veel regelgeving, zeker voor de kmo's, zoals bijvoorbeeld met de AVG. In de Verenigde Staten en China is het helemaal omgekeerd. Dat evenwicht is ook belangrijk in de WHO, bijvoorbeeld inzake digitale handel. Samen met de Verenigde Staten heeft de Europese Unie 41 procent van het wereld-bbp. Het is nu het moment om standaarden uit te werken. Over vijftien tot twintig jaar zullen ze niet meer de kracht hebben om dat te doen. Ten laatste in 2030 zal China de grootste wereldmarkt zijn en daar is geen enkele zorg voor de bescherming van grondrechten en privacy. Met de Biden-administratie is het volgens de spreker het ideale moment om ervoor te gaan.

4. Toelichting door Axel Buyse, diplomatiek vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering bij de EU

Axel Buyse stelt dat in alle aspecten van het Vlaamse deel van het Belgische Plan voor Herstel en Veerkracht digitalisering verwerkt zit (slide 2). De digitalisering heeft inderdaad een belangrijk geopolitiek facet. Het is vanzelfsprekend dat de Europese Commissie bij het noodzakelijke herstel na de coronacrisis sterk inzet op digitalisering, gecombineerd met de groene transitie. De Europese Raad heeft het Europese herstelplan samen met het meerjarig financieel kader 2021-2027, dat alle reguliere uitgaven van de Europese instellingen bundelt, in juli 2020 goedgekeurd. Vlaanderen heeft in de aanloop van dat kader sterk geijverd voor bijkomende investeringen in onderzoek en innovatie (slide 3). Hoewel het minder kreeg dan het vroeg, is er toch heel wat goedgekeurd.

In het herstelplan met de naar goede Europese gewoonte ietwat bombastische naam Next Generation EU (slide 4), is de faciliteit voor herstel en veerkracht het instrument dat het economische herstel van de lidstaten zal steunen. In de Europese verordening die de legale basis vormt voor die faciliteit, wordt het gewicht van digitalisering benadrukt (slide 5). Letterlijk staat er: "De hervormingen en investeringen van het Plan voor Herstel en Veerkracht moeten de digitalisering van diensten, de ontwikkeling van digitale en data-infrastructuur, clusters en digitale-innovatiehubs en open digitale oplossingen bevorderen."

Om een beroep te doen op de middelen van het herstelplan, moeten de lidstaten een eigen plan voor herstel en veerkracht indienen (slide 6). België is erin geslaagd het zijne tegen de streefdatum van 30 april klaar te krijgen. Daarmee behoort het tot het dertiental lidstaten die dat tijdig deden. Nu start daarover diepgaand overleg met de Europese Commissie, waarna de Europese Raad uiteindelijk bevoegd is om het licht op groen te zetten voor betalingen.

Het Plan voor Herstel en Veerkracht bestaat uit een pakket van investeringen en hervormingen (slide 7). Een tijdlang heeft iedereen, ook de Vlaamse overheid, zich wat blindgestaard op de term investeringen, daarbij vergetend dat er ook macro-economische hervormingen vereist zijn. Die zijn bedoeld om de lidstaten en de Europese Unie op het wereldtoneel veerkrachtiger en concurrentiëler te maken. Het opstellen van dat plan was een ingewikkelde operatie. Een tijdlang dacht Vlaanderen dat zijn eigen plan voor veerkracht uit de septemberverklaring volstond, maar de vertaalslag bleek niet zo simpel. De reden zijn de stringente en dwingende Europese richtsnoeren. De Europese Unie had daar twee bedoelingen mee. Ten eerste om fraude die in de ene lidstaat al wat weliger tiert dan in het andere, tot een minimum te herleiden. Terloops wijst de spreker erop dat de lidstaten in eerste instantie zelf instaan voor de audit en monitoring van hun herstelplan. De Vlaamse Regering heeft daar trouwens recent nog een nota over aangenomen. De tweede reden voor het dwingende karakter van het kader is ervoor zorgen dat de enorme hoeveelheid extra middelen – de mobilisatie van kapitaal dat de Europese Unie voor het eerst namens de lidstaten kan en mag opnemen – het gewenste hefboomeffect heeft.

Vlaanderen heeft in het kader van het zogenaamde Europese semester een gedegen reputatie opgebouwd door al een tiental jaar als een van de enige deelstaten zijn aandeel serieus uit te werken, met onder meer een eigen herstelplan. Elk jaar bestudeert de Europese Commissie de macro-economische toestand van de lidstaten in een cyclus die het Europees semester wordt genoemd en de Commissie koppelt daar dan landspecifieke aanbevelingen aan. Heel wat van die aanbevelingen worden jaar na jaar herhaald, omdat lidstaten het moeilijk hebben om die veranderingen door te voeren. De Europese Commissie probeert via die aanbevelingen de lidstaten in een budgettair en macro-economisch model te duwen, zonder er afdwingmogelijkheden voor te hebben. Doordat er nu financiële middelen gekoppeld zijn aan haar beoordeling over de inhoud en de uitvoering van dit

herstelplan krijgt de Europese Commissie een middel om de lidstaten in het gareel te dwingen. De Europese Commissie heeft veel lekkers voor de lidstaten, maar ook een goede stok achter de deur, toch tot op het moment dat de Europese Raad het overneemt en de consensuspolitiek hanteert.

Een voorbeeld van Belgische landspecifieke aanbevelingen uit 2019 maakt duidelijk dat de Unie de digitaliseringsagenda al jaren voorbereidt: "Het investeringsgerelateerde economische beleid toespitsen op (…) en onderzoek en innovatie, met name op het gebied van digitalisering (…)."

Elk plan voor herstel en veerkracht bestaat uit zes assen, onderverdeeld in zeventien componenten (slide 7). Eén van de assen is digitalisering, waarbij de Europese Commissie aandacht vraagt voor drie grote thema's: cyberveiligheid, digitalisering van openbare diensten en de digitale infrastructuur, zoals optische vezels en 5G. Dat Brussel problemen maakt over 5G is trouwens een van de redenen waarom het naast een overkoepelend orgaan/instituut voor cyberveiligheid heeft gegrepen. Zijn poging om alsnog 5G in de NAVO-wijk en een deel van de Europese wijk te installeren, kwam te laat en werd niet goed genoeg bevonden.

In het kader van het herstelplan geeft de Europese Commissie België subsidiemogelijkheden voor maximaal 5,92 miljard euro, waarvan maximaal 2,255 miljard euro voor Vlaanderen (slide 8). Er zijn ook nog leningsmogelijkheden, maar het is niet duidelijk of België daar een beroep op zal doen. 20 procent van de investeringen die de lidstaten voorstellen, moet worden gebruikt voor digitalisering, 37 procent voor vergroeningsinitiatieven. In het Vlaamse onderdeel van het Belgische herstelplan is het onderdeel digitalisering goed voor 26 procent (slide 9). Daar een exhaustieve lijst van maken, is niet eenvoudig. Een van de grote projecten is de verdere digitalisering van de Vlaamse overheid met: digitale diensten voor burgers en bedrijven die zoveel mogelijk automatisch verlopen zoals automatische rechtentoekenning; datagedreven beslissingen via AI; IT-basisstructuur; een hybride werkplek voor de Vlaamse ambtenaar. Daarnaast maakt digitalisering deel uit van een groot aantal projecten die vallen onder de andere assen, zoals mobiliteit en onderwijs.

De volgende Vlaamse (deel)projecten dragen daarnaast nog bij aan digitalisering (slide 10): Digisprong gericht op IT-competenties, IT in schoolbeleid, digitale skills van leerkrachten, een kennis- en adviescentrum ter ondersteuning scholen, een fonds voor de verdere digitalisering van het hoger onderwijs en digibanken voor de aanpak van digitale achterstand van kwetsbare groepen. Het is zaak ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk mensen mee zijn met de digitalisering, maar toch ook een vangnet te hebben voor wie achterblijft. De Vlaamse overheid wil voorts het patrimonium- en energieregister van de gebouwen van de Vlaamse overheid, alsook de monitoring en datavergaring van oppervlakte- en grondwater digitaliseren en slimme datasystemen voor water opzetten. Vlaanderen plant een datasysteem dat emissiegegevens van voertuigen combineert met vaststellingen tijdens inspecties (slide 11), maar ook een geïntegreerde digitale aanpak van dienstverlening aan mensen die werk zoeken. In het kader van het levenslang leren wil het een virtuele portefeuille voor opleidingen en digitale infopakketten over opleidingen ontwikkelen maar ook de bestaande opleidingen digitaliseren. Het wil investeren in onderzoek en ontwikkeling met een bijzondere focus op digitalisering. Vlaanderen zal voorts de circulaire economie, waar het al sterk in is, nieuwe impulsen geven met onlineplatformen voor nieuwe samenwerkingsvormen zodat het afval van het ene bedrijf gemakkelijker kan gebruikt worden als grondstof voor een ander bedrijf. Zeker in de havengebieden is dat in volle ontwikkeling.

De Vlaamse bijdrage aan het Belgische plan voor Europa is maar een deel van het bredere Vlaamse herstelplan Vlaamse Veerkracht, goed voor 4,3 miljard euro, waarin de digitale transformatie ook in het geheel een van de zeven speerpunten is (slide 12).

5. Vragen van de leden

5.1. Tussenkomst van Philippe Muyters

Philippe Muyters informeert of de ingediende digitale projecten van Vlaanderen er positief uitspringen in Europa. Heeft de spreker een zicht op de andere ingediende projecten en kan hij eventueel vergelijken?

5.2. Tussenkomst van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn vermoedt dat de toekenning van de middelen in Europa niet altijd inhoudelijk, maar vaak ook politiek gestuurd is. Als dat klopt, wat kan Vlaanderen eraan doen?

Hij vraagt de spreker met een voorbeeld tastbaar te maken hoe Vlaanderen zich miskeken heeft op de dubbele aard investeringen/hervormingen.

De Europese Unie wil de lidstaten steeds in een bepaalde richting duwen, maar heeft daarbij geen oog voor de specifieke staatsstructuur in België. Het voorbeeld van 5G toont aan dat België op het vlak van digitalisering verschillende snelheden heeft. Maakt het dat voor Vlaanderen niet moeilijker om aan te tonen dat het bij de goede leerlingen is en daarvoor investeringen te ontvangen?

Hoewel er zeker aan gewerkt moet worden, zal er volgens het parlementslid altijd een digitale kloof zijn. Zelfs voor de kleine onvermijdelijke restgroep digitale analfabeten moet er een alternatief zijn, niet zozeer op papier, maar een vorm van alternatieve digitale opvang. Hoe ziet de spreker dat?

5.3. Tussenkomst van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe wijst erop dat Vlaanderen in Europa vooroploopt voor digitaal onderwijs, waterbeheer enzovoort. Vlaanderen krijgt 2,25 miljard euro van de Europese Commissie, waarvan 20 procent naar digitalisering moet gaan. De Europese Commissie heeft haar eigen 'pedagogische tik' klaar voor wie het minder goed doet. In de landspecifieke aanbevelingen komt terug dat België moet inzetten op digitalisering, maar Vlaanderen doet dat al. Hoe zit het met de inbreng van de andere beleidsniveaus in het federale herstelplan? Houden die gelijke tred met Vlaanderen? En hoe staat het met de andere lidstaten? Zijn de doelstellingen van het Digitaal Kompas 2030 haalbaar voor Europa, maar ook voor België?

5.4. Tussenkomst van Bart Tommelein

Bart Tommelein ziet de digitale transformatie van de Europese Unie als een hoeksteen van de herstelstrategie. Lokale bestuurders hebben in deze crisis ervaren dat heel wat mensen noch over de digitale basisvaardigheden, noch over het materiaal beschikken. Uit een studie van de Koning Boudewijnstichting blijkt dat bijna een op drie huishoudens geen internetverbinding heeft. Bijna één op twee, 42 procent van de EU-burgers, beschikt niet over digitale basisvaardigheden. Bart Somers heeft al enkele projecten voor digitalisering en inclusieve samenleving. Zal de Europese Unie een strategie daarvoor uitwerken? Heeft ze plannen voor een e-inclusiebeleid of maakt dat deel uit van het Digitaal Kompas?

Op de vorige Europese Raad vroegen de staatshoofden en regeringsleiders aan de Europese Commissie om de strategische sectoren en de cruciale technologieën in kaart te brengen. Zal Vlaanderen een overzicht maken van de strategische sectoren en een link leggen met de digitale soevereiniteit? Door te focussen op digitalisering en klimaat zet de Vlaamse Regering zich op de lijn van de Federale Regering en de Europese Commissie.

De pandemie heeft de digitalisering versterkt. Hoe zullen de 'extra miles' afgelegd worden zodat Vlaanderen zijn competitiviteit in de digitale innovatie behoudt? Hoe ziet Vlaanderen zijn rol als voorloper? Blijft het met het groene en digitale herstelplan op kop? Waar bevindt het Vlaamse plan zich in vergelijking met de regionale en nationale plannen van de andere lidstaten? Is Vlaanderen ambitieus genoeg?

De DSA en DMA vervangen de e-commercerichtlijn van 2002. Welke impact heeft dat op de Vlaamse bedrijven? Wat verwacht de Vlaamse Regering van deze twee verordeningen?

5.5. Tussenkomst van Chris Steenwegen

Chris Steenwegen vraagt of het Vlaamse plan tegemoetkomt aan de herhaalde oproepen van de Europese Unie om de nodige hervormingen door te voeren. Hijzelf ziet vooral investeringen. Komt Vlaanderen tegemoet aan de oproep tot hervormingen?

Corona heeft niet alleen het belang van digitalisering aangetoond, maar ook pijnlijk duidelijk gemaakt dat heel wat mensen dreigen achter te blijven. Krijgt die digitale kloof voldoende aandacht van Europa?

Maakt Vlaanderen voldoende de koppeling tussen digitalisering en vergroening? Het is net het doel van Europa om van het herstel gebruik te maken om stappen vooruit te zetten op beide vlakken.

5.6. Tussenkomst van Karin Brouwers

Het valt *Karin Brouwers* op dat het Vlaamse deel van het herstelplan uit heel veel projecten bestaat. Heeft de Europese Unie prioriteiten bepaald? Het lijkt haar alvast logisch dat wat de volgende crisis kan uitlokken, namelijk het klimaat, en de gezondheidszorg voorrang krijgen.

Gezien de heroverwegingsoefening met besparingen, moet Vlaanderen ook prioriteiten leggen. Het is haar niet duidelijk of alle Vlaamse projecten wel even nodig zijn. Ze geeft het voorbeeld van Cultuurconnect dat zich wil buigen over de ticketingsystemen van de cultuurcentra, terwijl die daar zelf al mee bezig zijn.

Kortom, ze wil weten of er prioriteiten gelegd moeten worden of dat het een grote golf moet zijn om iedereen in het digitale verhaal te krijgen.

Digitalisering moet er steeds op gericht zijn de mensen, de ondernemingen en de organisaties het leven gemakkelijker te maken. Ook daar rijzen wel wat vragen bij.

Ook zij maakt zich zorgen over de digitale kloof. Voorts is het niet duidelijk wat digitale basisvaardigheden precies inhouden. Ze verwijst naar de uiteenzetting van Jan Buysse van 27 april waarin hij rapporteerde dat dat voor een aantal VLEVA-leden niet duidelijk is. Is het niet aan Europa om te bepalen wat de digitale basisvaardigheden zijn, zodat de lidstaten hun burgers op dat peil kunnen brengen?

Voorts wijst ze op het belang van goede basisinfrastructuur, strategische onafhankelijkheid en bescherming tegen cyberaanvallen.

Moeten we al dan niet prioriteiten stellen? Of moet het gewoon één grote golf zijn? Moeten werkelijk alle departementen tot op het lokale niveau iedereen mee betrekken in het digitale verhaal? Karin Brouwers heeft de indruk dat dit het geval is. De vraag is of bepaalde projecten nu naar boven gehaald moeten worden.

6. Antwoorden van Axel Buyse

Axel Buyse zegt dat er te weinig tijd was om grondig te vergelijken met de plannen van andere lidstaten – meer dan journalistieke impressies zijn er vooralsnog niet. De plannen zijn ook pas op 30 april ingediend en tellen gemiddeld 800 tot 900 bladzijden. Elke lidstaat is begeleid door een taskforce van de Europese Commissie, dus in principe zouden de plannen allemaal min of meer op punt moeten staan.

De Europese Commissie krijgt vanaf de indiening twee maanden om het plan te analyseren. Zo wordt onder meer nagegaan of de zesmaandelijkse mijlpalen en doelstellingen erin staan. Daar wordt de financiering aan aangepast.

In de huidige fase is er dus geen politieke sturing, op de keuze van de grote strategische doelstellingen na. Uit de crisis geraken is iets waar Europa zijn meerwaarde kan bewijzen. De Europese Commissie probeert de zaken, zolang zij er greep op heeft, niet te politiseren. Voor Vlaanderen heeft dat ook een negatief effect omdat de Europese Commissie daarom alleen een single point of operational contact (SPOC) per lidstaat erkent. Voor België is dat het federale kabinet van Thomas Dermine. Ook vragen aan de Europese Commissie moeten via hem gesteld worden, wat overigens nog redelijk vlot loopt.

Het Belgische plan is een wonderlijk gewrocht met vele onderdelen. Over de Vlaamse aspecten heeft de begeleidende Europese taskforce zich alvast informeel positief uitgelaten. Ook het Belgische plan in zijn geheel is alleszins aanvaardbaar genoeg bevonden om in te dienen. Een aantal lidstaten kreeg de boodschap er nog even aan te werken. Tegen de vooroordelen van velen in, behoren de Grieken, allicht door de ervaring die ze opgedaan hebben in het onderhandelen over dergelijke pakketten, tot de betere leerlingen van de klas.

De specifieke institutionele aspecten van België maken dat het constant in overleg moet gaan met de Europese Commissie. Voor Vlaanderen is het belangrijk om te beletten dat die Commissie een meer centralistische toer opgaat. Artikel 4 van het verdrag van de EU stelt duidelijk dat de Europese instellingen rekening moeten houden met de constitutionele eigenheid van de lidstaten. Voor de Commissie is het uiteraard makkelijk om alleen met het lidstaatniveau te praten. Het nieuwe hoofd van de officiële vertegenwoordiging van de Europese Commissie in België heeft dan ook op onze vraag voorgenomen om Europese ambtenarij en politici beter in te lichten over de Belgische eigenheid: dat de deelstaten sterk zijn, een vinger in de pap willen en hun autonomie ook op Europees niveau ten volle willen gebruiken.

Net zoals er frictionele werkloosheid bestaat, zal er altijd een groep mensen zijn die digitaal achterblijven omdat ze niet over de nodige opleiding, vaardigheden, cultuur, attitudes en geld beschikken. Hij kent daar geen wonderoplossing voor, maar vindt dat de warme samenleving die Vlaanderen wil zijn, daar zeker acties voor moet ondernemen. Hij veronderstelt dat het een belangrijk aandachtspunt is van de Vlaamse Regering.

De andere deelstaten en de federale overheid hebben dus ook de streefcijfers van 20 procent digitalisering en 37 procent groene transitie gehaald. Elk onderdeel van dit land heeft aanvankelijk de lades opengetrokken en in het Europese plan ingebracht waar het al mee bezig was. Vermoedelijk hebben ook de andere lidstaten dat zo gedaan.

Maar in de voorbije maanden is aan elk deelplan schaaf- en correctiewerk gebeurd. In eerste instantie had elke deelstaat plus de federale overheid voor 130 procent van de toegekende middelen projecten ingediend. Vlaanderen heeft dan als eerste de schaaf gehanteerd en het aantal projecten beperkt conform de parameters,

waarvan 'do no significant harm' een van de moeilijkste was. Dat een project geen noemenswaardige schade mag berokkenen aan het milieu in de breedste betekenis van het woord, is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Bij het elektrisch maken van auto's, moet bijvoorbeeld ook rekening gehouden worden met de milieubelasting van de batterijen. Een groene, digitale, moderne, leefbare samenleving waarin iedereen het beter heeft, vergt wel wat afwegingen.

Harde uitspraken doen over het Waalse deel van het plan, gaat zijn bevoegdheden te buiten. Wallonië is uiteraard ook begeleid door de taskforce en heeft zijn best gedaan, met vallen en opstaan. Vlaanderen had een serieuze voorsprong op de andere deelstaten door de vaardigheden van de ambtenarij en politici die al ruim tien jaar het Europese semester, bedoeld om de samenleving en de economie te moderniseren en aan te passen aan de grote technologische ontwikkelingen, serieus nemen. Als het Vlaamse onderdeel de volgende stappen doorstaat, maar de andere onderdelen niet, en België moet wachten op Europees geld, kan dat wel voor spanningen zorgen. Het is de spreker niet duidelijk hoe de Europese Commissie daarmee zal omgaan. Dat zal in de komende contacten zeker ter sprake komen.

De Europese Commissie schrijft voor dat er aandacht moet zijn voor kwetsbare groepen. Elke lidstaat, dus ook Vlaanderen, is verantwoordelijk voor de monitoring ervan en heeft er belang bij dat goed te doen, anders haalt de Europese Commissie de stok boven.

De Europese Commissie heeft zich tijdens de besprekingen over het Vlaamse onderdeel van het plan lovend uitgelaten over zowel de investeringen als de hervormingen. Het bevat bijvoorbeeld concrete plannen voor administratieve hervormingen en de verdere digitalisering van de overheid. De Europese Commissie vroeg bijkomende hervormingen voor het belasten van stookolie, een heikel punt. Van de federale overheid vroeg ze meer inspanningen inzake fiscale voordelen van bedrijfsauto's – een evergreen – en hervormingen van de pensioenen. Hij weet ook dat er bij aanvang wel wat opmerkingen waren over de omvang van de federale kabinetten.

Investeringen voor de lokale besturen in de digitalisering zitten sterk verweven in het Vlaamse onderdeel van het Belgische herstelplan. Sarina Motmans, adjunct-diplomatieke vertegenwoordiger van Vlaanderen bij de Europese Unie, geeft daarover op 5 mei een toelichting voor de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten.

Of Vlaanderen een voorsprong heeft op andere landen is in een huidig stadium dus moeilijk na te gaan. Een volgende keer komt hij daar graag op terug. Vlaanderen moet in ieder geval zijn relatieve voorsprong ten volle uitspelen. Zowel de Vlaamse als de Federale Regering hebben al heel wat stappen gezet: hij refereert aan itsme. Niet iedereen heeft daar echter toegang toe, niet iedereen heeft een geschikt apparaat voor de app.

De Vlaamse Regering had ook oog voor de impact op de Vlaamse bedrijven. In de loop van de voorbije maanden legde ze contacten met heel wat stakeholders, bijvoorbeeld via het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap.

7. Slotbeschouwing van Tom Vandenkendelaere

Tom Vandenkendelaere (Europees parlementslid voor de EVP) heeft twee observaties met bijhorende slotbedenkingen.

Het valt hem op dat de parlementsleden heel geïnteresseerd zijn in hoe Vlaanderen presteert ten opzichte van de andere landen en regio's. Dat maakt het des te belangrijker om als parlement in dialoog te gaan met het Europese Parlement, maar

ook met de andere Europese instellingen. Het ontbreken van een systematisch overleg tussen zowel het Vlaamse, het federale als het Europese niveau over concrete wetgeving, vindt hij een lacune. Informatie over de aandachtspunten, de stand van zaken en het doel, krijgen de Europese parlementsleden wel via het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap en de middenveldorganisaties. Hij betreurt het dat er vandaag niet meer Europese parlementsleden aanwezig zijn. Hij vond het interessant te luisteren naar de werkwijze die gevolgd is voor het Plan voor Herstel en Veerkracht en hoe de verdere afhandeling in Europa zal gebeuren, zodat elk niveau er op de gepaste tijd en de gepaste wijze mee kan omgaan.

De impact van de Europese wetgeving op de Vlaamse samenleving, waaronder de bedrijven, is een andere algemeen gedeelde zorg. Weerbaarheid is daarbij een sleutelwoord, onder meer tegen cyberaanvallen. Vlaanderen moet de kans grijpen om de Europese wetgeving over AI mee vorm te geven, ook op maat van de Vlaamse bedrijven, en het niet als een bedreiging zien. Europa heeft op vlak van AI inderdaad een inhaalbeweging te maken. AI kan gekoppeld worden aan strategische autonomie om ervoor te zorgen dat Europa, maar ook Vlaanderen als voorloper, minder afhankelijk wordt van China of de Verenigde Staten. Dat neemt niet weg dat het moet samenwerken waar mogelijk. In de AI-wetgeving van Europa zal de mens centraal staan, in tegenstelling tot de Verenigde Staten waar de technologie zelf centraal staat en China, waar het controleren van de bevolking primeert.

Uiteraard zijn er risico's, bijvoorbeeld dat definities te strak zijn. Of als, zoals bij de AVG, de klassieke Europese fout wordt gemaakt om de regels zo uitgebreid te maken dat een kmo erin verloren loopt. Simpel en doelgericht moet het zijn. Om daarvoor mee te zorgen, zal hij graag terugkeren naar deze commissie.

8. Slotwoord van de voorzitter

De *voorzitter* beaamt dat de parlementscommissie als een pionier op zoek is hoe het Vlaams Parlement het best de Europese wetgeving volgt en er een input voor geeft, maar ook hoe de commissie nauwer contact kan houden met de Europese parlementsleden. De verslagen van de drie debatten zullen aan het Comité van de Regio's bezorgd worden.

De voorzitter zal een samenvatting van de aanbevelingen uit de drie zittingen bijvoegen, waarvan ze de leden een ontwerp zal toesturen zodat ze eventueel aanvullingen kunnen geven. Volgende week dinsdag kan de commissie de brief dan goedkeuren.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Maarten DE VEUSTER
Johan DECKMYN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AI	artificiële intelligentie
AVG	algemene verordening gegevensbescherming (= General Data Protection Regulation, GDPR)
bbp	bruto binnenlands product
bnp	bruto nationaal product
DMA	Digital Market Act
DSA	Digital Services Act
EU	Europese Unie
EVP	Europese Volkspartij
IT	Informatietechnologie
kmo	kleine of middelgrote onderneming
O&O	onderzoek en ontwikkeling
RCEP	Regional Comprehensive Economic Partnership
SPOC	single point of (operational) contact
VS	Verenigde Staten
WHO	Wereldhandelsorganisatie